

งานวิจัยสงคราม 9 ทัฟ และประวัติศาสตร์เมืองราชบุรี : กระบวนการสืบสานอัตลักษณ์ 8 กลุ่มชน มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาอยู่ 3 ประการ

1. ศึกษาบริบททางประวัติศาสตร์เมืองราชบุรีและช่วงเหตุการณ์สงคราม 9 ทัฟ
2. ระบุอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ 8 กลุ่มในจังหวัดราชบุรี
3. สืบค้นกระบวนการสืบสานอัตลักษณ์ 8 กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรีที่ดำเนินในเวลาปัจจุบัน

เครื่องมือที่ใช้ศึกษาเป็นทั้งการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามจุดมุ่งหมาย โดยจะต้องเป็นบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลได้อย่าง ลุ่มลึก ควบคู่กับการสำรวจ, การสังเกตและการสัมภาษณ์ พื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ มอญที่ชุมชนวัดม่วง อำเภอโพธาราม, โข่งที่ ชุมชนบ้านดอนคลัง อำเภอดำเนินสะดวก และบ้านหัวเขาจีน อำเภอปากท่อ, กะเหรี่ยงที่ชุมชนบ้านบางกะมา อำเภอบ้านคา, บ้านโป่งกระต๊อบ อำเภอบ้านคา, บ้านห้วยน้ำหนัก อำเภอสวนผึ้ง และวัดแจ้งเจริญ อำเภอดำเนินสะดวก, เขมรที่ชุมชนบ้านหนอง กระทุ่ม อำเภอปากท่อ, ยวนที่ชุมชนบ้านไร่ขาวเหนือหรือบ้านไร่นา, บ้านคูบัว, บ้านดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี และบ้านราง บัว อำเภอจอมบึง, ไทยพื้นถิ่นที่ชุมชนบ้านโพหัก อำเภอดำเนินสะดวก, ลาวเวียงที่ชุมชนบ้านเลือกและวัดโบสถ์ อำเภอโพ ธาราม และจีนที่ชุมชนตลาดเก่าโคย อำเภอดำเนินสะดวก ผลจากการศึกษาพบสิ่งที่น่าสนใจอยู่ 7 ประการ

1 : สงครามเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสงครามที่แสวงหา การได้มาซึ่งอำนาจในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ผู้ปกครองที่ต้องการกำลังคนในช่วงที่ถูกเรียกขาน ว่า “ยุคเก็บผักใส่ซ้าเก็บข้าใส่เมือง” จำต้องทำสงครามไม่ว่าจะเป็นสงครามที่ไปตีหัวเมืองล้านนาที่ทำให้รัชกาลที่ 1 ได้ไพร่พล ในลักษณะกวาดต้อนแบบเทรวจากหัวเมืองเหนือเป็นชาว “ยวนหรือโยนก”, สงครามกับอาณาจักรล้านช้างที่ทำให้ได้ชาวลาว เวียง และชาวโขง, สงครามกับเมืองพระตะบองที่ทำให้ได้ชาวเขมร และสงครามกับพม่ารามัญที่ทำให้ได้ชาวมอญและชาว กะเหรี่ยง

2 : การก่อตั้งเมืองจำเป็นต้องอาศัยไพร่พลมาด้วย “พระเดช” หรือ “สงคราม” ทำให้อาณาจักรต่างๆต้องยอม สวามิภักดิ์ไม่กล้าแข็งข้อกระด้างกระเดื่องด้วยความยำเกรงในฤทธานุภาพ และด้วยพระปรีชาญาณในล้นเกล้ารัชกาลที่ 1 ทรง นำไพร่พลจากการทำสงครามมาเป็นแรงงานในการสร้างเมืองซึ่งก็คือกรุงเทพมหานคร โดยมีเมืองราชบุรีเป็นเมืองสำคัญเมือง หนึ่งในการจัดสรรกำลังพล

3: แม้ว่าสงครามเก่าทัพเป็นการถูกรุกไล่จากพม่ารามัญ ทว่าการวางแผนการรบอย่างดีของรัชกาลที่ 1 พร้อมด้วย การมีขุนศึกผู้สวามิภักดิ์อย่างกรมพระราชวังบวรสุริยสิงหนาท (วังหน้า) และกรมพระราชวังบวรสถานพิมุข (วังหลัง) ทำให้ ข้อจำกัดในการมีไพร่พลน้อยหมดไป สิ่งนี้ยิ่งทำให้เห็นถึงการได้มาซึ่งอำนาจเบ็ดเสร็จของไทยเหนือกลุ่มชนกลุ่มต่างๆมากยิ่งขึ้น

4 : การนำไพร่พลจากสงครามของรัชกาลที่ 1 มาจัดสรรที่เมืองราชบุรีน่าจะเป็นเพราะสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ ทรงเคยดำรงพระยศเป็น “หลวงยกกระบัตรเมืองราชบุรี” ซึ่งเป็นตำแหน่งตัวแทนของพระราชามาสอดส่องดูแลเมืองราชบุรี มาก่อนที่จะปราบดาภิเษกเป็นรัชกาลที่ 1 อีกทั้งทรงมีพระอัครมเหสีเป็นชาวเมืองอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งมีอาณาเขต ติดกับอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

5 : เนื่องจากราชบุรีเป็นเมืองสำคัญที่ล้าหลังกำลังพลในการสร้างกรุงเทพมหานคร หรือกรุงรัตนโกสินทร์ ทำให้ฐาน อำนาจของปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีมั่นคงมากยิ่งขึ้น เมืองต่างๆยอมอ่อนน้อมเพราะถูกตีแตกมาแล้วหลายระลอก

6 : เมืองราชบุรีจึงเป็นเสมือน “บ้านคุ้มเหง้า เงาคู่มร้าง” ที่ไพร่พลซึ่งถูกกวาดต้อนมาจากสงครามแสวงหาที่พักพิง ประกอบกับเป็นเมืองที่มีจุดเด่นเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ การเป็นเมืองที่มีดินดี ดินที่เกิดจาก ตะกอนทับถมกันย่อมมีความอุดมสมบูรณ์ของแร่ธาตุเอื้ออำนวยต่อการทำการเกษตร, เลี้ยงสัตว์และปั้นโอ่งได้ดี พร้อมกับการมี

แหล่งน้ำที่ดี มีทั้งห้วย หนอง บึง และแม่น้ำที่ไหลลงสู่ปากอ่าวไทยทำให้มีสัตว์น้ำที่เป็นอาหารปากอาหารท้องถิ่นกลุ่มต่างๆ ควบคู่กับการมีป่าไม้ดี ย่อมทำให้มีไม้มากพอเพียงที่จะใช้ในการสร้างบ้านเรือน ด้วยเหตุนี้เมืองที่มีรากแก้วที่มั่นคงอย่างราชบุรี ย่อมทำให้ผู้คนจากต่างถิ่นแสวงหา “บ้านคุ้มเหง้า เงาคุ้มร้าง” ด้วยเช่นกัน

7: อัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะหรือความโดดเด่นที่แสดงความเป็นตัวตนของกลุ่มชนกลุ่มต่างๆในจังหวัดราชบุรีมี ดังนี้

มอญราชบุรี มีอัตลักษณ์ในเรื่องภาษาและวัฒนธรรม นักภาษาศาสตร์จัดให้ภาษามอญอยู่ในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก หรือมอญ-เขมร ซึ่งมีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง ในส่วนของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญที่ยังคงดำรงอยู่ ได้แก่ วัฒนธรรมการแต่งกาย, วัฒนธรรมการเล่นผีนางด้งและโยนลูกช่วงในเทศกาลแห่ปลา, วัฒนธรรมอาหาร โดยเฉพาะการกินข้าวแซ่ในเทศกาลสงกรานต์ ในส่วนของอัตลักษณ์ที่กำลังเปลี่ยนแปลง คือ การใช้ภาษามอญสื่อสารในชีวิตประจำวันลดน้อยลง และอัตลักษณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปแล้ว คือ การสร้างบ้านมอญ ซึ่งในชุมชนมอญวัดม่วง อำเภอโพธาราม มีบ้านที่คล้ายคลึงกับบ้านทรงมอญแบบดั้งเดิมอยู่เพียงหลังเดียว

โข่งราชบุรี มีอัตลักษณ์ทั้งในเรื่องภาษาและวัฒนธรรม นักภาษาศาสตร์จัดให้ภาษาไทยโข่งอยู่ในตระกูลภาษาไท-กระไดโดยมีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง ในส่วนของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยโข่งที่ยังคงดำรงอยู่ ได้แก่ การเสนเรือการรำแคนในเทศกาลอื่นก็อ่อนพออนแคน, วัฒนธรรมอาหาร ไตแก่ แกงหน่อส้ม อัตลักษณ์ในส่วนที่กำลังมีการปรับเปลี่ยนไปในทางสูญสลาย ได้แก่ พิธีศพและพิธีแต่งงานแบบโข่ง, การบันทึกปีบผีเหือน และการร้องขับแบบกลอนในพิธีเสนเรือ อัตลักษณ์ไทยโข่งที่ทางราชการไทยให้การส่งเสริม ได้แก่ การทอผ้าชิ้น, การปั่นเกล้า และชุมชนไทยโข่งที่ได้รับการจัดตั้งให้เป็นหมู่บ้านไทยเข้มแข็งจากหน่วยงานราชการไทย คือชุมชนบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ

กะเหรี่ยงราชบุรี มีอัตลักษณ์ทั้งในเรื่องภาษาและวัฒนธรรม นักภาษาศาสตร์จัดให้ภาษากะเหรี่ยงอยู่ในตระกูลจีน-ทิเบต หรือ จีน-พม่า มีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง โดยอักษรกะเหรี่ยงได้รับอิทธิพลมาจากอักษรมอญและอักษรพม่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนกะเหรี่ยงที่ยังคงสืบเนื่องต่อมา คือ ประเพณีก่อพระทรายและเวียนเจดีย์ในช่วงเทศกาลสงกรานต์, ประเพณีแห่ฉัตร,ไหว้ต้นไม้, สรงน้ำหลวงพ่อนวม-เหยียบหลังกะเหรี่ยง, ประเพณีกินข้าวห่อกะเหรี่ยง นอกจากนี้ยังมีการแต่งกายแบบดั้งเดิมที่ยังคงดำรงอยู่ในช่วงงานเทศกาลควบคู่กับการฟื้นฟูผลิตภัณฑ์เม็ดเงิน “ไน้ไล่ไต่จี” นอกจากนี้หน่วยงานราชการไทยโดยเฉพาะเทศบาลอำเภอบ้านคาายังได้จัดงานวันสัปดาห์ประเพณีที่รวบรวมผลิตภัณฑ์พื้นบ้านและศิลปะการแสดงทางวัฒนธรรม ให้กับชนชาวกะเหรี่ยงขึ้นเป็นประจำทุกปี

เขมรราชบุรี เป็นกลุ่มชนที่นาเสียหายเป็นอย่างยิ่งที่เกิดการสูญเสียอัตลักษณ์ของตนเองไปแล้วในช่วงเวลาปัจจุบัน เขมรเป็นกลุ่มชนเพียงกลุ่มเดียวในจังหวัดราชบุรีที่อยู่ในภาวะที่อัตลักษณ์ทั้งทางภาษาและวัฒนธรรม อันเนื่องมาจากการสร้างทัศนคติด้านลบของการเป็นชาติเขมร (ขอม)อีกทั้งคนเขมรขาดความศรัทธาในการสร้างความเข้มแข็งของชาติตน แม้ว่าอิทธิพลของชนชาตินี้จะเกิดก่อนชนชาติอื่นๆในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ดังปรากฏหลักฐานการสร้างพระปรางค์วัดมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดราชบุรี ในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 2

ยวนราชบุรี เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ทั้งทางภาษาและวัฒนธรรม นักภาษาศาสตร์จัดกลุ่มภาษายวนให้อยู่ในตระกูลภาษาไท-กระได ภาษายวนมีอัตลักษณ์ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนที่คล้ายคลึงกับภาษาไทยถิ่นเหนือและมีการใช้รูปอักษรธรรมล้านนาในการบันทึกคัมภีร์ทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะคัมภีร์ใบลานของพระครูสิริศรัทธาจารย์ เจ้าอาวาสวัดนาหนอง ในส่วนของ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของยวนที่ยังคงดำรงอยู่ คือ ภาษาพูด ผู้เฒ่าผู้แก่ชาวยวนยังคงพูดภาษายวนกับลูกหลานในชุมชน ทว่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมบางอย่าง ได้แก่ การทอชิ้นตีนจก กลับเริ่มสั่นคลอนในพื้นที่บ้านดอนแร่

อย่างไรก็ตาม ดร.อุดม สมพร ปราชญ์ชุมชนผู้สร้างจิตสาธารณะ บ้านคูบัวและเป็นผู้รวบรวมรายชื่อผู้เฒ่าผู้แก่ที่ทอซิ่นตีนจกในทุกพื้นที่จังหวัดราชบุรีเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมการทอซิ่นตีนจก อย่างไรก็ตามชาวยวนในพื้นที่บ้านรางบัว อำเภोजอมบึง ยังคงสานต่อการทอซิ่นตีนจกตลอดมาตั้งแต่เดิมอยู่ในปัจจุบัน

ไทยพื้นถิ่นราชบุรี มีอัตลักษณ์ทั้งทางภาษาและวัฒนธรรม นักภาษาศาสตร์จัดกลุ่มภาษาไทยพื้นถิ่นให้อยู่ในตระกูลภาษาไทย-กระได อัตลักษณ์ทางภาษาพูดเป็นอัตลักษณ์ที่ยังคงดำรงอยู่ทั้งเด็กนักเรียนไปจนถึงคนเฒ่าคนแก่ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ยังคงดำรงอยู่คือ ประเพณีการวิ่งวัวลาน ความน่าสนใจของชนกลุ่มนี้ คือ การเป็นชุมชนที่น่าจะเป็นแหล่งอารยธรรมไทยในยุคเริ่มแรก ประมาณ 1,000 ปีล่วงมาแล้ว เนื่องจากมีการขุดพบโครงกระดูกมนุษย์จำนวน 48 โครงฝังรวมกับสิ่งของเครื่องใช้เครื่องประดับจำนวนมากที่เนินโคกพลับ

ลาวเวียงราชบุรี ที่มีความเข้มแข็งทางภาษาและวัฒนธรรม คือลาวเวียงบ้านเลือกและวัดโบสถ์ อำเภอโศกราม เนื่องจากคนในชุมชนให้ความสำคัญในการสืบสานวัฒนธรรม โดยเฉพาะพระครูโพธารามพิทักษ์และคุณรังสรรค์ เสลาหลัก และหน่วยงานภายนอก ได้แก่ กระทรวงวัฒนธรรมและแหล่งเรียนรู้ TK Park มาร่วมกันสร้างหอวัฒนธรรมลาวเวียง และห้องสมุดชุมชน

เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ทั้งทางภาษาและวัฒนธรรม นักภาษาศาสตร์จัดกลุ่มภาษาจีนให้อยู่ในตระกูลภาษาไซโนทิเบตัน ซึ่งชาวจีนในจังหวัดราชบุรีมีจำนวนมากกว่าประชากรกลุ่มอื่นๆ อีกทั้งมีสมาคมและมูลนิธิจีนที่ดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศพและการบริจาคในรูปแบบองค์กรการกุศลเพื่อช่วยเหลือสังคม ด้วยเหตุนี้เทศบาลราชบุรีจึงให้ความสำคัญในการจัดงานเทศกาลปีใหม่ (ตรุษจีน) ของชาวจีน สำหรับการสืบสานอัตลักษณ์ของชาวจีนที่ยังดำเนินอยู่คือการเรียนภาษาจีน มีโรงเรียนสอนภาษาจีนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา-ระดับอุดมศึกษา และมีการสืบสานศิลปะการแสดง “เอ็งกอพะบู๊ นักสู้แห่งเขาเหลียงซาน”, การแสดงสิงโตโชว์ต่อตัวบนหอไชว์ปลายไม้ไผ่, การแสดงเชิดสิงโตเสาดอกเหมย กลางลำน้ำแม่กลอง และการแสดงวัฒนธรรมจีน “รำพัด” ในงานราชบุรี ไซน่าทาวน์